

המחלקה ללימודי ארץ ישראל

שנתון תשע"ח

המחלקה ללימודי ארץ – ישראל

ראש המחלקה

ד"ר יעקב אשכנזי

חברי סגל

פרופ' בן דוד חיים, ד"ר אביעם מרדכי, ד"ר אשכנזי יעקב, ד"ר גודמן גיורא, ד"ר גסול דלית, ד"ר גפני ראובן, ד"ר קנטור אפרת.

מורים מן החוץ

פרופ' לוז נמרוד, ד"ר בוכניק רם, ד"ר כהן עודד, ד"ר כץ חיה, ד"ר רייזר הדס, ד"ר שטובר נורית, ד"ר שלם דינה, מר זיתוני רמי.

רכזת המחלקה

גב' לילי קדם

טל: 046653728

פקס: 077-5653728

שעות הקבלה: ימים א-ה: 09:30-12:00 ; 13:30-15:00

במרכז ללימודי ארץ ישראל, במתחם תחנת הרכבת ההיסטורית בצמח

דוא"ל: lily@kinneret.ac.il

מטרת הלימודים

תכנית הלימודים בלימודי ארץ-ישראל במכללה האקדמית כנרת, נועדה להפגיש את הלומדים בה עם נופה האנושי והטבעי של הארץ, לתקופותיה ואזוריה, ובמיוחד עם אלו שבמרחביה הצפוניים. הלימודים מתקיימים תוך שילוב בין השיעורים בכיתות, סיורים לימודיים, קמפוסים מחקריים באזורים שונים ברחבי הארץ, השתתפות בחפירות ארכיאולוגיות ובסקרים ארכיאולוגיים, וביקורים בארכיונים ומוזיאונים מגוונים.

לצד הלימודים לתואר האקדמי, מתקיים במכללה קורס מורי דרך של משרד התיירות, שאותו ניתן לשלב במערכת השעות של התוכנית האקדמית.

מבנה תוכנית הלימודים

מבנה התכנית מותאם לדרישות הקבלה ללימודי התואר השני בלימודי ארץ-ישראל באוניברסיטאות השונות. כן מספקת התכנית בסיס ידע רחב לסטודנטים שיהיו מעוניינים להמשיך בלימודים (לאחר השלמות שוליות בלבד) לתארים מתקדמים בתחומים משיקים דוגמת גיאוגרפיה, היסטוריה וארכיאולוגיה. התכנית בנויה מ-120 נ"ז שהן 60 שעות שבועיות סמסטריאליות, המתפרשות על פני 6 סמסטרים (כ-20 נ"ז לסמסטר) ובסה"כ 3 שנים (לא כולל לימודי אנגלית).

תוכנית הלימודים מחולקת לשלוש חטיבות לימוד: ארץ-ישראל בעת העתיקה (היסטוריה וארכיאולוגיה של ארץ ישראל); ארץ-ישראל בעת החדשה (התיישבות, חברה, תרבות ופוליטיקה בארץ ישראל המודרנית) אדם ונוף בארץ-ישראל (טבעה ונופיה של ארץ ישראל); התכנית כוללת מספר קורסי מבואות המוגדרים כחובה לימודית (בשנה א'), קורסים רגיונאליים, קמפוסים מחקר, שיעורי בחירה (בשנים ב-ג) וסמינריונים (בשנה ג).

בשנה א' לומדים הסטודנטים במסגרת קורסי חובה ולימודי עזר בלבד. החל משנה ב' בוחרים הסטודנטים בשתי חטיבות התמחות עיקריות מתוך השלוש. בכל אחת משתי החטיבות שבחרו, לומדים הסטודנטים בשנים ב' ו-ג' קורסי בחירה בהיקף של 20 נ"ז. בחטיבה השלישית ילמדו קורסי בחירה בהיקף של 12 נ"ז בלבד. בשנים ב+ג ישתתפו הסטודנטים ב-3 קורסים רגיונאליים ובשני קמפוסים מחקריים (אחד בכל חטיבת התמחות) לפחות. בשנה ג ילמדו הסטודנטים בשני סמינריונים (אחד בכל חטיבות התמחות) ובמהלכם יכתבו ויגישו שתי עבודות סמינריוניות, שהינן תנאי לקבלת התואר.

בנוסף לכך, חובה על כל סטודנט, החל משנה ב', ללמוד 4 נ"ז של קורסי בחירה כלליים מתוך מאגר קורסי הבחירה המוצע בבית הספר למדעי החברה והרוח.

נוסף על כך ישתתפו הסטודנטים ב-3 קורסים רגיונאליים; בשני קמפוסים מחקריים (אחד בכל חטיבת התמחות); ובשני סמינריונים (אחד בכל חטיבות התמחות). הסמינריונים יילמדו בשנה ג', ובמהלכם יכתבו התלמידים ויגישו שתי עבודות סמינריוניות, שהינן תנאי לקבלת התואר.

סיוורים: במהלך הלימודים משתתפים הסטודנטים בעשרות סיוורים, המהווים חלק בלתי נפרד מתכנית הלימודים, ומותאמים לתכני הלימודים בקורסים השונים. ההשתתפות בסיוורים היא חובה, ועל הסטודנט להשלים מכסה של לפחות 30 ימי סיוור במהלך לימודיו לתואר. הסיוורים נערכים בימי חמישי (שבהם אין מתקיימים במחלקה לימודים אחרים). על סיוורים שיתקיימו ביום אחר תצא הודעה מוקדמת. הסטודנטים מתבקשים לקרוא בעיון את תקנון הסיוורים של המחלקה.

עלות הלינה והאוכל בקמפוסים המחקריים הינה על חשבון הסטודנט (ואולם היא מוזלת וקבוצתית, מטבע הדברים).

כל הסטודנטים לנים באותו אתר לינה (לא ניתן ללון אצל חברים או כל חלופה אחרת ביציאה לקמפוסים)

פירוט מבנה תכנית הלימודים:

<u>סיווג:</u>	<u>הערות:</u>	<u>נ"ז:</u>
מבואות	קורסי חובה בשנה א	40 נ"ז
שיעורי בחירה	שיעורי הבחירה כלולים בתוכנית, ויבחרו בהתאם לחטיבות הבחירה: 20 נ"ז בכל אחת מחטיבות ההתמחות, 12 נ"ז בחטיבה השלישית (בשנים ב-ג).	52 נ"ז
קורסים רגיונאליים	קורס המתמקד בחבל ארץ אחד, ובוחרן אותו מכלל ההיבטים הנלמדים בתוכנית: היסטוריה, ארכיאולוגיה, סביבה, התיישבות וחברה (בשנים ב-ג)	12 נ"ז
קמפוסים מחקריים	קורס מרוכז בן מספר ימים העוסק בחקר סוגיות שונות מתחומי הלימוד בתוכנית, ומשלב בתוכו עבודה מחקרית בשדה. הסטודנט חייב להשתתף לפחות בקמפוס אחד בכל חטיבת התמחות (בשנים ב-ג)	4 נ"ז
קורסי בחירה	יבחרו קורסי הבחירה המוצעים במחלקות ביה"ס למדעי החברה והרוח (בשנים ב-ג)	4
סמינריון	שני סמינריונים – אחד בכל חטיבת התמחות (בשנה ג)	8 נ"ז
סה"כ		120 נ"ז

- סטודנט חייב לקבל "פטור" מלימודי אנגלית עד סוף שנה ב'. במידה ולא יקבל פטור יוכל ללמוד בשנה ג' אנגלית בלבד.
- בנוסף, תנאי מעבר משנה לשנה הם עמידה בציון ממוצע של 65. קבלת התואר בסיומן של שלוש שנים מותנית בציון ממוצע העומד על לא פחות מ- 65. בממוצע נמוך מזה לא ניתן יהיה לקבל את התואר.

פירוט תכנית הלימודים לשנה א

קוד הקורס	שם הקורס	סוג הקורס	נ"ז	שש"ס
50-100-01	הדרכה ביבליוגרפיה וכתביה מדעית	שעור	2	2
51-200-01	מבוא לפריהיסטוריה	שעור	2	2
51-213-01	מבוא לתורת האקלים	שעור	2	2
51-223-01	מבוא לאקולוגיה	שעור	2	2
51-225-01	גיאוגרפיה פיסיית של ארץ ישראל א- יסודות הגיאולוגיה והגיאומורפולוגיה	שעור	2	2
51-226-01	גיאוגרפיה פיסיית של ארץ ישראל ב'- גיאוגרפיה רגיונאלית של א"י	שעור	2	2
51-227-01	מבוא לדתות	שעור	2	2
51-228-01	נופי צומח בארץ ישראל	שעור	2	2
51-250-01	תולדות ארץ-ישראל בתקופת המקרא	שעור	4	4
51-251-01	תולדות ארץ-ישראל בתקופת הבית השני, המשנה והתלמוד	שעור	4	4
51-523-01	ארכיאולוגיה הלניסטית-רומית-ביזנטית של ארץ-ישראל	שעור	4	4
51-254-01	תולדות ארץ-ישראל בעת החדשה	שעור	4	4
51-255-01	מדינת ישראל - עשורים ראשונים	שעור	4	4
51-256-01	ארץ ישראל תחת השלטון המוסלמי	שעור	4	4
		נ"ז	40	

קורסי בחירה לפי חטיבות התמחות - שנה ב' וג'

ש"ס	נ"ז	סוג הקורס	שם הקורס	קוד הקורס
תולדות ארץ ישראל בעת העתיקה				
4	4	שעור	חפירה לימודית	52-104-01
2	2	שעור	יהודים, שומרונים, פגאנים ונוצרים בא"י בשלהי העת העתיקה	52-110-01
2	2	שעור	תולדות המחקר הארכיאולוגי	52-121-01
2	2	שעור	כנסיות ומנזרים בנוף ארץ ישראל	52-123-01
2	2	שעור	החברה היהודית בתקופת בית שני	52-129-01
2	2	שעור	יהודה ורומא	52-130-01
2	2	שעור	הארכיאולוגיה של מרידות היהודים ברומאים	52-131-01
2	2	שיעור	דתות בארץ ישראל	52-132-01
קמפוסים מחקריים				
2	2	קמפוס	קמפוס מחקרי -דרכים עתיקות בנגב	52-500-01
2	2	קמפוס	קמפוס מחקרי -ממלכת יהודה	52-505-01
טבעה ונופיה של ארץ ישראל				
2	2	שעור	אקלים ארץ ישראל ושינויי אקלים	53-102-01
2	2	שעור	קיימות וסביבה בארץ ישראל – קורס מסייר	53-110-01
2	2	שעור	זואוארכיאולוגיה	53-111-01
2	2	סדנא	פתרון קונפליקטים ביחסי אדם סובב	53-112-01
2	2	שעור	לכל מקום יש שם- פרשיות נבחרות בטופונומיה	53-120-01
4	4	שעור	הכרת החי בארץ ישראל	53-122-01
2	2	שעור	חיי יום-יום בארץ ישראל בתקופות הקדומות לאור חידושי המחקר	53-127-01
קמפוסים מחקריים				
2	2	קמפוס	קמפוס מחקרי -וולקניזם ותופעות געשיות בארץ ישראל	53-502-01
2	2	קמפוס	קמפוס מחקרי -כרמל	53-503-01

תולדות ארץ ישראל בעת החדשה – חברה, תרבות ומדינה בארץ ישראל בעת החדשה				
4	4	שעור	חברה והתיישבות בארץ ישראל בעת החדשה	54-107-01
2	2	שעור	תרבות מרחב ונוף בארץ ישראל 1948-2015	54-121-01
2	2	שעור	נופי קודש – הפולחן הדתי והלאומי בא"י בעת החדשה	54-123-01
2	2	שעור	מי יזכור את הזוכרים? נופי הנצחה בארץ ישראל	54-124-01
2	2	שעור	את תרקמי בערב לי כותונת – נשים במרחב הא"י בעת החדשה	54-125-01
2	2	שעור	מרי ומלחמה- קיצו של הט הבריטי בארץ ישראל	54-130-01
קמפוסים מחקריים				
2	2	קמפוס	קמפוס מחקרי -אתרי הקודש בגליל	54-500-01
2	2	קמפוס	קמפוס מחקרי – ערים – תל אביב	54-502-01
קורסים רגיונאליים				
4	4	שעור	רגיונאלי ירושלים	55-106-01
4	4	שעור	רגיונאלי עבר הירדן	55-103-01
4	4	שעור	רגיונאלי גולן חרמון	55-100-01

סמינריונים - שנה ג

קוד הקורס	שם הקורס	סוג הקורס	נ"ז	ש"ס
ארץ ישראל בעת העתיקה				
סמינריונים*				
52-903-01	סוגיות נבחרות בחקר נופי התרבות של ארץ ישראל בעת העתיקה – היבטים טקסטואליים וחומריים	שעור	4	4
אדם ונוף				
סמינריונים*				
53-900-01	סוגיות נבחרות בנוף וסביבה בארץ ישראל	שעור	4	4
ארץ ישראל בעת החדשה				
סמינריונים*				
54-905-01	דגמי התיישבות עירונית וחקלאית בארץ ישראל	שעור	4	4

הדרכה ביבליוגרפית וכתובה מדעית

הקניית כלים להתמודדות עם מגוון כלי העזר האקדמיים לכתובה מדעית; שימוש בספריה ובמאגרי מידע ממוחשבים; קריאה מודרכת של מחקרים מדעיים; עבודה עם מקורות ראשוניים ומשניים; שילוב המקורות בעבודה; עיבוד וארגון החומר; עריכת עבודה ברמה אקדמית נאותה.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 50100 ד"ר ראובן גפני ג' 18:00-19:30

מבוא לפרהיסטוריה

הקורס יסקור את ראשית הופעת האדם, תוך הדגשת המצאות בולטות: החל מהופעת הכלים הראשוניים באפריקה (לפני כמיליון וחצי שנים), המשך בהופעת האדם המודרני ועד ראשית הבנייה וביית החי והצומח. במהלך הקורס יושם דגש על לימוד תמורות בתרבויות הקדומות ועל איפיון שלהן בעזרת הממצא הארכאולוגי. כן יושם דגש על הכרת שיטות המחקר המסייעות לקבוע את גיל השכבות והממצאים באתרי החפירות לאורך ציר הזמן. דגש נוסף יושם על הסביבה ועל מזונו של האדם וכן על דרכי ההתנהגות האנושית שאפשרו לקדמונים לשרוד בתנאי סביבה משתנים. כל זאת, תוך תיאור ממצאים עדכניים מחפירות ארכאולוגיות בישראל ובעולם ובמיוחד מאתרים לאורכו של בקע הירדן.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 51200 ד"ר דינה שלם ד' 18:00-19:30

מבוא לתורת האקלים

מטרת הקורס היא להקנות לסטודנט ידיעה והבנה של יסודות הקלימטולוגיה והמטאורולוגיה. במסגרת הקורס ייחשף הסטודנט לתופעות, לגורמים ולתהליכים הפיסיים המשפיעים על תנאי האקלים על פני כדור הארץ ולמגוון האזורים האקלימיים.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 51213 ד"ר הדס רייזר ד' 10:00-11:30

מבוא לאקולוגיה

תחום מדע האקולוגיה עוסק ביחסי הגומלין בין אורגניזמים לסביבתם, ובגורמי הפיזור והתפוצה של המינים בטבע. מטרת הקורס להקנות ללומדים ידע והבנה של עקרונות בסיסיים בתחום. הרובד האקולוגי מהווה את היסוד ללימודי הסביבה במחלקה, ומקנה הבנה טובה יותר של הגורמים המעצבים את תפישת ההתיישבות והחקלאות בארץ. הנושאים העיקריים הנלמדים בקורס הם: זרימת האנרגיה ומחזור החומרים בטבע; רמות המורכבות בטבע; המגוון הביולוגי ושירותי המערכת האקולוגית; ההרכב והתפקוד של המערכות האקולוגיות; הגורמים המעצבים את המערכות האקולוגיות בישראל; ממשק ושמירת טבע.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 51223 ד"ר עודד כהן ג' 12:00-13:30

גיאוגרפיה פיסית של ארץ ישראל א' – יסודות הגיאולוגיה והגיאומורפולוגיה

הקורס מקיף את התהליכים הראשיתיים של היווצרות כדור-הארץ, את החומרים השונים המרכיבים אותו, ומציג חלק מהשיטות בהן משתמשים כדי להשיג מידע זה. במסגרת הקורס נבחן באופן מעשי חלק מהסלעים השונים המרכיבים את הכדור, על מנת להכיר את המאפיינים הייחודיים של חומרי היסוד השונים.

הפן הגיאולוגי יעסוק בראשית דרכו של הכדור והתפתחותו עד מצבו הנוכחי; סביבות היווצרות של סלעים מגמתיים, סלעי משקע וסלעים מטמורפיים וטקטוניקה, בעוד הפן הגיאומורפולוגי יתמקד בתהליכי עיצוב פני-השטח, התהליכים הפועלים עליהם כיום ואלה שפעלו עליהם בעבר עם דגש על נושא הקרקעות, סחיפה ובליה.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 51225 מר רמי זיתוני ד' 08:00-09:30

גיאוגרפיה פיסית של ארץ ישראל ב' – גיאוגרפיה רגיונאלית של ארץ-ישראל

הקניית ידע מקיף בגיאולוגיה ובגיאומורפולוגיה של ארץ ישראל. על סמך היסודות שנלמדו בחלק א' של הקורס, נבחן את הגיאולוגיה והגיאומורפולוגיה בארץ ישראל, ונראה כיצד הן באות לידי ביטוי. נעבור על ההיסטוריה הגיאולוגית של ארץ ישראל ועל התפתחות הנוף בה לאורך כל הסרגל הגיאולוגי מראשיתו. נבחן תופעות ייחודיות באזורים השונים, ונכיר את דרכי את היווצרותן ומופעיהן בשטח.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 51226 מר רמי זיתוני ד' 08:00-09:30

מבוא לדתות

הקורס יעסוק בדתות ארץ-ישראל. בחלקו הראשון יילמד המסד התאורטי למדע הדתות באמצעות היכרות עם מושגי הייסוד בתאולוגיה ועם מחקרי הייסוד בסוציולוגיה ובפסיכולוגיה של הדת. בחלק השני נערוך היכרות עם דתות העולם העתיק, תוך שימת דגש על הפולחן הדתי בארץ-ישראל ועל התגבשות המונותאיזם והתפתחותו.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א'51227 ד"ר יעקב אשכנזי ד' 30: 11:00-10:00

נופי צומח בארץ ישראל

הקורס יקנה ידע בסיסי על עולם הצמחים והבנת המאפיינים של חברות הצומח בארץ. הסטודנטים/יות הלומדים/ות בקורס יכירו את מבנה הצמח וחלקיו, קרי מערכת השורשים, הגבעול, העלים ומערכת הרבייה. הקורס סוקר את הרקע הפיטוגאוגרפי והאקולוגי למאפייני חברות הצומח בבתי הגידול השונים בארץ. ניתן דגש למאפייני בית הגידול וההתאמות האקולוגיות של הצמחים לבית גידולם. דגש מרכזי ניתן לבית הגידול ההררי היס תיכוני ולמדבר. כמו כן נלמדים גם בתי הגידול המיוחדים, החרמון, חולות מישור החוף ובתי גידול לחים. הקורס כולל סיור חובה, וההערכה נעשית על בסיס מבחן בלבד.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב'51228 ד"ר עודד כהן ג' 30: 13:00-12:00

תולדות ארץ ישראל בתקופת המקרא

לימוד המקורות השונים על תקופת המקרא, בזיקה לגיאוגרפיה ההיסטורית של ארץ ישראל. עמידה על חשיבותה של ארץ ישראל למעצמות מצרים, אשור ובל. הבנה של השפעת הגורמים השונים על ההתפתחות ההיסטורית ועל גורל העמים והמדינות בארץ ישראל. לימוד המפה הפוליטית והאתנוגרפית של ארץ ישראל בתקופת המקרא.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש'51250 ד"ר חיה כץ ד' 30: 15:00-14:00

תולדות ארץ-ישראל בתקופת הבית השני, המשנה והתלמוד

הקורס יעסוק בתולדות הארץ בתקופת הבית השני, תוך הכרת התהליכים המרכזיים שהשפיעו על נופה האנושי והפיזי של ארץ-ישראל: מהכרזת כורש ושיבת ציון (538 לפנה"ס) ועד לכיבוש המוסלמי (636 לסה"נ).

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש'51251 פרופ' חיים בן דוד ג' 30: 09:00-08:00

ארכיאולוגיה הלניסטית – רומית – ביזנטית של ארץ ישראל

הכרות עם יסודות הארכיאולוגיה הקלאסית והופעתה בארץ ישראל. הכרת התכנון העירוני ומכלול מבני הציבור המצויים בו ועמידה על התמורות שחלו בו בתקופה הרומית ובעקבות עליית הנצרות.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש'51253 ד"ר מוטי אביעם ג' 30: 15:00-14:00

תולדות ארץ ישראל בעת החדשה

הכרת התהליכים שהשפיעו על השינוי בנוף הפיזי והאנושי של ארץ-ישראל במאות הי"ט והכ': ממסע נפוליאון ועד להקמת מדינת ישראל. בחינת דפוסי השלטון והמנהל בארץ תחת שלטון התורכים העות'מאנים והמנדט הבריטי; מעמדו של היישוב היהודי והעברי בארץ-ישראל, והזיקה בינו לבין השלטון והאוכלוסייה הערבית; ערביי ארץ-ישראל בעת החדשה; התיישבות כלכלה והתפתחות הכוח הצבאי ביישוב.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש'51254 ד"ר גיורא גודמן ג' 30: 11:00-10:00

מדינת ישראל – עשורים ראשונים

בחינת מגוון התהליכים המדיניים, הכלכליים, החברתיים והתרבותיים, שעיצבו את פני מדינת ישראל בעשורים הראשונים. התבוננות במספר אפשרויות פוליטיות שלא נבחרו, או שנעלמו בדרך.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש'51255 ד"ר אפרת קנטור ג' 30: 17:00-16:00

ארץ-ישראל תחת השלטון המוסלמי

מטרת הקורס היא לבחון את ההיבטים השונים שעצבו את נופה הפיזי והאנושי של ארץ ישראל למן הכיבוש המוסלמי של הארץ בשנת 638 לסה"נ בה הארץ עברה טלטלה תרבותית, דרך התקופה הצלבנית, כשנוצרים אירופאים כבשו אותה מידי המוסלמים והשליטו בה משטר של בעלי אחוזות ואצילים. המשכה בתקופה האיובית, המקבילה בחלקה לתקופה הצלבנית ומאופיינת במאבקים בין העולם המוסלמי לעולם הנוצרי, וממנה לתקופה הממלוכית, שבה ארץ ישראל נשלטה בידי הממלוכים – אליטה צבאית מוסלמית שהשתלטה על מצרים וארץ ישראל וביססה בה שלטון ייחודי.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש' 51256 פרופ' נמרוד לוז ד' 30:17-00:16

קורסי בחירה שנה ב' וג'

חטיבת התמחות – ארץ ישראל בעת העתיקה

חפירה ארכיאולוגית לימודית

שבוע חפירה מודרכת באתר ארכיאולוגי. הקורס כולל שבוע של חפירה לימודית באתר ארכיאולוגי רשמי, תוך הכנה, ליווי והדרכה צמודים של מורי המחלקה. החפירות תתקיימנה בראשית חופשת הקיץ, ובהתאם לתאריכי החפירה שנקבעת בידי צוות החפירה.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ח' / 60

ק' 52104 ד"ר מרדכי אביעם - שבוע חפירה בתקופת הקיץ

יהודים, שומרונים, פגאנים ונוצרים בארץ-ישראל בשלהי העת העתיקה

הקורס יעסוק בדמותה של החברה הארץ-ישראלית בשלהי העת העתיקה (בין המאה השנייה למאה השביעית לסה"נ). בקורס יושם דגש על היבטים חברתיים ותרבותיים של חיי היומיום בארץ-ישראל בתקופה הנדונה. נערוך היכרות עם הפסיפס האנושי שאפיין את הארץ בתקופה זו ונעקוב אחרי השינויים שחלו במעמדן של קבוצות המיעוט בארץ ובמערכות היחסים ביניהן.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 52110 ד"ר יעקב אשכנזי ג' 30: 08:00-09:30

תולדות המחקר הארכיאולוגי

מטרת הקורס היא הכרת תולדות המחקר הארכיאולוגי בארץ ישראל, מראשיתו באמצע המאה התשע עשרה ועד לשנות התשעים של המאה העשרים. הכרות זו תקנה ללומדים כלים להבנה עמוקה יותר של תחום חקר זה. הציר המרכזי עליו ייסוב הקורס הוא סקירה כרונולוגית של תולדות המחקר, כאשר בכל תקופה יערך דיון בגורמים, במשמעות ובתוצאות של התהליכים השונים, אשר הטביעו את חותמם על התקופה. בין הנושאים שיידונו: המניעים שהביאו את ראשוני הארכיאולוגים הזרים לעסוק בחקר ארץ-ישראל (דתיים ופוליטיים כאחד), השימוש שעשתה התנועה הציונית בארכיאולוגיה להבניית הזהות הלאומית, מקומן של הנשים בארכיאולוגיה הארץ-ישראלית, ארכיאולוגיה קהילתית ויחס החברה הדתית למחקר הארכיאולוגי. במסגרת הדיון הכרונולוגי יינתן מקום לעיסוק גם לדמויות מרכזיות בארכיאולוגיה של ארץ ישראל, תוך התייחסות לתרומתן והשפעתן על המחקר הארכיאולוגי.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 52121 ד"ר חיה כץ ד' 30: 16:00-17:30

כנסיות ומנזרים בנוף ארץ ישראל

הקורס יעסוק בשרידים הרבים של כנסיות ומנזרים הפזורים ברחבי הארץ. נעמיק בהכרת המרכיבים הארכיטקטוניים של הכנסיות ונמייין את חלק מהמרכיבים על פי חלוקה רגיונלית-גיאוגרפית. במנזרים עצמם נלמד על מרכיביהם הארכיטקטוניים עם תשומת לב מיוחדת למאפיינים הקשורים לנוף הפיסי של האזור, לחקלאות הקדומה, למתקנים חקלאיים וליישובים שסביבם.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 52123 ד"ר מרדכי אביעם א' 30: 14:00-15:30

החברה היהודית בארץ ישראל בתקופת בית שני

הקורס יעסוק בדמותה של החברה היהודית בתקופת הבית השני (בין ימי שיבת ציון לתום המרד הגדול). יושם דגש על הדינמיקה שאפיינה את החיים הדתיים והפוליטיים היהודיים בתקופה מעצבת זו. נבחן את התגבשותו של המונותאיזם הצרופ, את הבניית הזהות הדתית-לאומית, את ההבדלות מהסביבה הלא יהודית ואת התהוות הכיתתיות בחברה היהודית, על רקע התהליכים הפוליטיים והמעבר מחסות למדינה עצמאית ריבונית.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 52129 ד"ר יעקב אשכנזי א' 30: 12:00-13:30

יהודה ורומא

בקורס זה נעמוד על מערכת היחסים המורכבת שהתפתחה בין היהודים לאימפריה הרומית בין כיבוש פומפיוס בשנת 63 לפנה"ס לבין מרד בר כוכבא בשנת 135 לסה"נ. בקורס תעלינה שאלות יסוד בחיי החברה והדת היהודיים בתקופה הנדונה וכן שאלות פוליטיות הקשורות למעמדם של היהודים בקרב עמי האזור ותחת השלטון הרומי. דגש מיוחד יושם על היכרות עם העולם הרומי, מאפייניו הגאו-פוליטיים ומקומה של יהודה במערך האימפריאלי.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 52130 ד"ר יעקב אשכנזי א' 30: 12:00-13:30

דתות בארץ ישראל

הקורס יעסוק בדתות ארץ-ישראל. בחלקו הראשון יילמד המסד התאורטי למדע הדתות באמצעות היכרות עם מושגי הייסוד בתאולוגיה ועם מחקרי הייסוד בסוציולוגיה ובפסיכולוגיה של הדת. בחלק השני נערוך היכרות עם דתות העולם העתיק, תוך שימת דגש על הפולחן הדתי בארץ-ישראל ועל התגבשות המונותאיזם והתפתחותו.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 52132 ד"ר יעקב אשכנזי ד' 30: 15-14:00

הארכיאולוגיה של המרידות ברומאים

הכרות עם הממצאים הארכיאולוגיים הקשורים למרידות היהודים ברומאים, תוך השוואת הממצא למידע ההיסטורי על מרידות אלו. בין הנושאים: המרידות ברומאים – הרקע ההיסטורי; ארכיאולוגיה של מערכות הקרב – יודפת, גמלא, נרבתא, ירושלים, מצדהו ביתר; מטבעות המרידות ותפוצתן הגיאוגרפית; מערכות המסתור ביהודה ובגליל; הארכיאולוגיה של נוכחות הצבא הרומי בימי המרידות; ותרומת הארכיאולוגיה לשאלת התוצאות היישוביות של המרידות.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 52131 פרופ' חיים בן דוד ד' 30: 09-08:00

דרכים עתיקות - קמפוס מחקרי

הכרות תיאורטית ומעשית עם שרידי דרכים עתיקות מהתקופה הרומית-ביזנטית, באזורי הארץ השונים, תוך מתן דגש על אזור הנגב. לבו של הקורס שלושה ימי שדה רצופים בנגב.

הסדרי לינה ומזון: לילה ראשון בצופר ושני בחניון בארותיים

כל הארוחות- התארגנות עצמית של הסטודנטים. לתשומת לבכם: עלות הלינה והאוכל תגבה בנפרד מהסטודנטים והיא אינה מכוסה על ידי המכללה, אך מסובסדת.

תאריכי הקמפוס: 3 ימי סיור רצופים עם לינה

2 ש"ס / 2 נ"ז / ק' / 60

ב' 52500 פרופ' חיים בן דוד

קמפוס מחקרי – ממלכת יהודה

מטרת הקורס להקנות לתלמיד ידע על תולדות הארץ בתקופת ממלכת יהודה, באמצעות הגיאוגרפיה ההיסטורית שלה והבנה כיצד מתפתחות תרבויות אזוריות ומקומיות. הקורס יסקור את תולדות הארץ על פי החלקים הבאים: מבנה הארץ, גבולות בתקופות השונות, החלוקה הפנימית לאזורים ומשמעותה, רשת הדרכים ושמותיהן, הארצות המקיפות את ארץ ישראל והשפעתן על התפתחותה, שמות האתרים וזיהוים. במסגרת זו גם יידונו אתרי מפתח בהתפתחותה של הארץ, תולדות מחקרם ועוד. להבנת הגיאוגרפיה ההיסטורית יהיה חלק נפרד, שיעסוק בתולדות המחקר והתפתחות המחשבה הגיאוגרפית-היסטורית לאורך הדורות. במהלך הקורס יושם דגש על גיאוגרפיה היסטורית מקראית.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 52505 ד"ר חיה כץ

תאריכי הקמפוס: 3 ימי סיור

חטיבת התמחות – טבעה ונופיה של ארץ ישראל

אקלים ארץ ישראל ושינויי אקלים

הכרת האקלים בארץ ישראל ומאפייניו הייחודיים, מהווה בסיס משמעותי בהכרת חבל ארץ גיאוגרפי זה. החלק הראשון של הקורס יתמקד במשטר האקלימי על כל מרכיביו: משטר הטמפרטורות, המשקעים, הלחות היחסית והרוחות, הבנת מערכות הלחץ המשפיעות בכל אחת מעונות השנה ותנאי האקלים האופייניים לכל עונה. גם בישראל אנו עדים לשינויי אקלים שהשלכותיו ניכרות בכל תחום מחיינו. בהתאם לכך, בחלק השני של הקורס נכיר תופעות כמו אי וודאות אקלימית, תקופות קרחונים, אפקט חממה ושינוי בהרכב האטמוספירה, מדבור, אוזון, אל ניניו ועוד. כן נתייחס להשפעות שינויי האקלים על האקלים הישראלי בעתיד ועל המערכת האקולוגית והאנושית באזורינו. (מיותר)

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 53102 ד"ר הדס רייזר ד' 30: 09-08:00

קיימות וסביבה בארץ ישראל

הסטודנטים יכירו את ההקשרים שבין חברה, כלכלה וסביבה, בדגש על סוגיות סביבתיות בישראל ובעולם. כן יכירו הסטודנטים מונחי יסוד בסיסיים בקיימות סביבתית, ובסוף הקורס יהיו מסוגלים לקיים שיח אקדמאי בנושא קיימות סביבתית.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 53110 ד"ר עודד כהן ב' 30: 15-14:00

שני ימי שהות מלאים בשטח

ארכיאוזואולוגיה

הקורס יעסוק בהכרה כללית עם תחום החקר הארכיאוזואולוגי. במהלך הקורס נתרכז בלימוד מבנה השלד של היונק ובהכרת שיטות המחקר הארכיאוזואולוגיות. כמו כן נכיר את תחום החקר העוסק בלימוד מצב השתמרות העצמות (טפונומיה). בנוסף נעסוק בלימוד ראשוני של זיהוי עצמות בעלי חיים, הן מתוך אוסף השוואתי והן באתרים ארכיאולוגיים.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 53111 ד"ר רם בוכניק ג' 30: 15-14:00

פתרון קונפליקטים ביחסי אדם סובב

קורס מתקדם, הבנוי כסדנה יישומית שתוצריה הינם הערכות קונפליקטים שונים ביחסי סביבה וקהילה: הכרות עם הגדרות ועקרונות יסוד של ניהול קונפליקטים ויישוב סיכסוכים, התנסות מעשית בעזרת משחקי סימולציה, הכרות מעמיקה ורכישת מיומנות ניתוח של הגורמים, בעלי העניין ופתרונות אפשריים, ביצוע הערכות קונפליקטים ביחסי סביבה קיימים (כולל עבודה קבוצתית)

2 ש"ס / 2 נ"ז / ס' / 60

ב' 53112 ד"ר דלית גסול

הקורס יתקיים במתכונת של סדנא שתתקיים בימי חמישי במשך 3 מפגשים מלאים בין השעות 08:00-16:00

לכל מקום יש שם: פרשיות נבחרות בטופונומיה

מדינת ישראל היא כנראה אחת היחידות בעולם שיש לה וועדה ממשלתית שנותנת שמות להרים, לערים, ליישובים, לצמתים ולנחלים - "ועדת השמות הממשלתית". בקורס ייחודי זה נעסוק, תוך חלוקה למאפיינים גיאוגרפים ורגיונליים, בשמות, בתולדותיהם, במשמעותם ובייחוד שלהם ברחבי המדינה כולה, תוך שימת דגש על הקשר בין הנוף הטבעי לשמות המקומות.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 53120 ד"ר מרדכי אביעם א' 30: 15-14:00

הכרת החי בארץ ישראל

הקורס יעסוק בהכרת עולם החי של ארץ ישראל בעבר ובהווה. במהלך הקורס נתרכז במאפייניו הייחודיים של הטבע של ארץ ישראל, ונסקור את עולם הטבע של אבותינו. נכיר את קבוצות החי העיקריות הנמצאות בארץ תוך התמקדות בבתי הגידול האופייניים לגידולם. נתרכז בלימוד בעלי חוליות יבשתיים, ובמיני היונקים של ארץ ישראל. הקורס יכלול גם היכרות עם המחקר הארכיאוזואולוגי ותרומתו להכרת החי הקדום של הארץ.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש' ד"ר רם בוכניק ג' 30: 17-16:00

חיי היום יום בארץ ישראל בתקופות הקדומות לאור חידושי המחקר

הקורס יסקור מגוון נושאים הנוגעים לחיי היומיום של תושבי הארץ לאורך התקופות, החל מהפרהיסטוריה וכלה בתקופות הקלאסיות, שעניינם הקשרי תזונה ומגורים ומאוחר יותר חקלאות, כלכלה ומסחר, ומידת השפעתם על החברות הארכאיות השונות. מקורות הידע עליהם יושתת הקורס הינם בוטניים, זואולוגים וארכיאולוגים ומאוחר יותר גם היסטוריים. דגש יושם על תרומתם של תחומי מחקר מדעיים חדשניים להארת סוגיה זו.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 53127 ד"ר רם בוכניק ג' 30: 15-00: 14

וולקניזם ותופעות געשיות בארץ ישראל - קמפוס מחקרי

קורס גיאוגרפי פיזי, שיעסוק בלימוד הנופים, התהליכים והמבנים הגעשיים במזרח התיכון בכלל ובארץ-ישראל בפרט.

מתכונת הקמפוס: שלושה ימי סיור

2 ש"ס / 2 נ"ז / ק' / 60

א' 53502 ד"ר נורית שטובר

קמפוס מחקרי כרמל

קמפוס "כרמל וסביבתו – אדם ונוף" עוסק בהיבטי אדם ונוף בכרמל, תוך התמקדות בהיבטים סביבתיים ובקונפליקטים בנושאי פיתוח מול שימור, מהיבטים שונים: הכרות עם אזור הכרמל כמערכת מורכבת של יחסי אדם סביבה; הבנת תגובות שרשת סביבתיות בהקשר של שריפות יער; הכרות עם שיחות וממשקי ניהול שטחים פתוחים; ממשק יערות, שריפות יער והשפעתן על הכרמל; מרחב ביוספרי מהו ומהם האתגרים ביישומו; קונפליקטים בניהול שטחים פתוחים בכרמל; שמירת טבע בכרמל כמרחב תרבותי-חברתי מגוון ועוד.

במסגרת הקורס נשהה שלושה ימים באזור הכרמל לצורך סיורים ומפגשים עם מומחים ומקבלי החלטות באזור. את הסיור יקדימו מספר מפגשים אשר יהוו הכנה לקמפוס. הקמפוס כולל מסלולי הליכה רגליים.

הסדרי לינה ומזון: לינת ואהלים בחניון "משמר הכרמל". למעוניינים תתאפשר לינה בהזמנה מראש בחדרים משותפים. כל הארוחות – התארגנות עצמאית של הסטודנטים. קיימים אמצעים לבישול וחימום מזון.

לתשומת ליבכם - עלות הלינה והאוכל תגבה בנפרד מהסטודנטים והיא אינה מכוסה על ידי המכללה.

תאריכי הקמפוס: יקבעו ויפורסמו בהמשך (הקמפוס מורכב מיום סיור בודד ביום חמישי ויומיים רצופים בשבוע העוקב ליום הסיור הראשון) מפגשים מקדימים (שני מפגשים) יערכו על פי הודעה מראש.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ק' / 60

ב' 53503 ד"ר דלית גסול

חטיבת התמחות - תולדות ארץ ישראל בעת החדשה

חברה והתיישבות בארץ ישראל בעת החדשה

תמורות כלכליות, פוליטיות ודמוגרפיות שחלו בארץ ישראל במאה העשרים, עומדות במרכז הקורס. ייבחנו יחסי שוליים מרכז בארץ ישראל, יחסים בין שתי הקבוצות האתניות = ערבים ויהודים וייעלו לדיון אפשרויות שהחמצו או אירועים שנשכחו. נצעד עד שלהי המאה העשרים ונתמודד עם מקומו ומבנהו של צה"ל, נוכחותו המוגברת של הציבור הדתי והבעיות הייחודיות של החברה החרדית. שאלת התרחבות מדינת ישראל והתגמשות המפה הגיאוגרפית יהיו מוקד נוסף לדיון. הלימוד יעורר שאלות ערכיות ויעמת את המשתתפים עם כוחו של הציבור הישראלי והכרעותיו המוסריות.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש' 54107 ד"ר אפרת קנטור – הקורס מתקיים במתכונת של קורס וירטואלי

תרבות מרחב ונוף במדינת ישראל 1948-2015

קורס זה מבקש לעסוק בתהליכי עיצוב נופיים במדינת ישראל מנקודת מבט ביקורתית ותיאורטית, הלכותה בעיקר מבית מדרשה של הגאוגרפיה התרבותית. נקודת היציאה לקורס זה היא ההבנה שהנוף התרבותי והמרחב בכללו הם תהליכים של ייצור שקשורים במרכיבים של כוח וסוגיות נוספות הקרויות בהכללה תרבות. לפיכך, במסגרת הקורס נעסוק בהרחבה בדיון תיאורטי במרכיבי תרבות ונוף תרבותי, ובעיקר בהקשר של האופן שבו תובנות אלה מאפשרות לנו להבין ולהמשיג את מונח המקום (place). תובנות תיאורטיות אלה ביחס למקום, כתהליך וכמרחב הנמצא בשינוי ובהיווצרות מתמידים, והקשר בין הנוף בו אנו חיים והנוצר מסביבנו לתהליכים חברתיים ופוליטיים רחבים יותר, ישמשו אותנו להבין תופעות שונות במדינת ישראל המודרנית. הדיון במונחים המרכזיים האלה ישמשו עבורנו כנקודות יציאה לדיון ביקורתי בתחומי ייצור נופי ומקומי שונים. הסוגיות בהן נעסוק במיוחד הן: מהי תרבות ומהו הקשר בינה לבין פוליטיקה, אידיאולוגיה וכלכלה? מהו מקום? מי מייצר אותו וכיצד נראים המאבקים המתנהלים לשליטה בו. הקריאות הביקורתיות של הנוף התרבותי תעשנה דרך מקרי מבחן שונים מישראל המודרנית ובהם: נופים של מאבק וחוסר שיוויון, המקרה של גבעת עמל, נופים של זכרון בהדגמה על פרק רמת הנדיב, תהליכי הייצור הנופי בין המקומי לגלובלי דרך המאבק על מוזיאון גולני מול הקמת סניף המקדונלד. התהוות הנוף הפוליטי דתי בירושלים בעיקר באמצעות הדיון בארכיאולוגיה ופוליטיקה בעיר דוד, המאבק בשיח ג'ראח יהו גם הם מקרה חשוב ומרכזי. בהמשך לכך נעסוק גם בסוגיות ההופכות להיות מרכזיות בשנים האחרונות בסוגיית היחסים בין הדת לפוליטיקה ולחברה דרך התהוותם של מקומות קדושים. הקורס ילווה בסרטים דוקומנטרים על החברה הישראלית, כמו מהומות ואדי סאליב, קללת אדריאנוס על ירושלים, שבינתה על מאבקם של עובדי ים המלח ומספר סיורים בשטח במידת האפשר. זהו תיאור ארוך מאד מאד, חייבים לקצר דרמטית.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 54121 פרופ' נמרוד לוז ד' 18:00-19:30

נופי הקודש: הפולחן הדתי והלאומי בארץ ישראל בעת החדשה

הקורס מתמקד בסיפוריהם של כעשרה אתרים מקודשים בולטים בישראל - יהודיים, מוסלמיים ונוצריים - המשקפים את התהליכים המרתקים שהתחוללו בנוף הפיזי והאנושי בארץ ישראל במאות השנים האחרונות, ואת השינויים הדרמטיים שהתחוללו ביחסים שבין האוכלוסיות השונות המתגוררות בה, בעיקר משלהי התקופה העות'מאנית ועד לחמישים השנים הראשונות לקיומה של מדינת ישראל. באמצעות ההיכרות עם האתרים והנעשה בסביבתם, תיבחנה סוגיות עומק נוספות ובהן הקשר שבין דת, לאומיות ופוליטיקה; זהות עדתית וזהות דתית; זהות מקומית וזהות ארצית; והשינויים המתמידים המתחוללים בפולחנים הדתיים באשר הם.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

א' 54123 ד"ר ראובן גפני ד' 14:00-15:30

מי יזכור את הזוכרים? נופי הנצחה בארץ ישראל - ד"ר אפרת קנטור

מי זוכר? באילו פרקטיקות נוקטים הזוכרים? מהו הקשר בין זיכרון קולקטיבי לזיכרון פרטי ובינם לבין הנצחה? הקורס יבחן שאלות אלה תוך סקירת ותיעוד אתרי וטקסי זיכרון בחברה הישראלית. נתנה אודות היחסים שבין זיכרון, היסטוריה, מסורת ומורשת ונערוך מחקרי שדה למיפוי נופי הנצחה במרחב סובב כנרת.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב" 54124 ד"ר אפרת קנטור ג' 18:00-19:30

את תרקמי בערב לי כותונת: נשים במרחב הישראלי

התמודדות עם הפער שבין תדמית לבין מציאות במקומה של האישה בחברה היישובית ובמדינת ישראל. הסטודנט יתקרב אל חוויות מגדריות בקרב מגזרים שונים בחברה הארצישראלית, ויוודע לנוכחותן ולהדרתן של נשים במרחב הפרטי והציבורי במדינת ישראל.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 54125 ד"ר אפרת קנטור ד' 30: 17-00:16

מרי ומלחמה - קיצו של המנדט הבריטי בארץ ישראל

מטרת קורס זה היא בחינת המהלכים אשר הובילו לקצו של המנדט הבריטי בארץ ישראל. הקורס בוחן בהקשר זה את מאפייני המרי היהודי בבריטים בשלהי תקופת המנדט, ותוך שימוש נרחב בספרות מחקר חדשה מאיר מזווית חדשה שאלות ישנות על תרומתם של אלה להחלטה הבריטית לעזוב את הארץ. הקורס בוחן מקרוב גם את התהליכים המדיניים אשר הובילו להחלטה החלוקה של הארץ, וכן את המעורבות הבריטית, בשלהי תקופת שלטונם, במלחמה הבין-קהילתית אשר פרצה בארץ ישראל בעקבות החלטה זו.

2 ש"ס / 2 נ"ז / ש' / 60

ב' 54130 ד"ר גיורא גודמן ג' 30: 09-00:08

אתרי הקודש סביב הכנרת - קמפוס מחקרי

היכרות עם התהליכים שעיצבו את האגן הקדוש סביב ימת הכנרת, החלל הקדוש והתהוותו במרחב הגיאוגרפי של אגן הכנרת לאורך הדורות. התפתחותו של הנוף הקדוש ויצירתם של אתרי צליינות נוצריים (צפון הכנרת), קברי צדיקים יהודים (מערב הכנרת) אתרים דרוזיים (צפון מערב הכנרת), ומוסלמיים (צפון הכנרת). תהליך התקדשותו של האגן והמעבר מצליינות לתיירות סביב אגן הכנרת בימינו.

מתכונת הקמפוס: שלושה ימי סיור לא רצופים בימי חמישי

2 ש"ס / 2 נ"ז / ק' / 60

א' 54500 פרופ' נמרוד לוז

קמפוס עירוני תל אביב – קמפוס מחקרי

צמיחתה יוצאת הדופן של תל אביב מראשית המאה העשרים, כמרכז כלכלי ותרבותי-חילוני רב עוצמה, היא אחד הנושאים המרתקים בהיסטוריה המודרנית של ארץ ישראל. מטרת קמפוס עירוני זה היא בחינת התפתחותה ומעמדה של תל אביב במסגרת התנועה הציונית, היישוב היהודי בתקופת המנדט, במדינת ישראל מראשיתה ובעולם העכשווי העובר תהליכי גלובליזציה. במסגרת זו יידונו אופייה המוניציפאלי, תרבותה העירונית, הניגוד בינה לבין ירושלים כבירה פוליטית ודתית, והשפעתה על כל רובדי ומרכיבי החברה הישראלית בתחומים שונים: מפוליטיקה ארצית ועד תיאטרון וספורט. הקמפוס יתקיים במהלך שלושה ימים שמתוכם ייערך יום אחד במכללה, ויומיים רצופים בתל אביב: כולל לינה וסיור פאבים.

מתכונת הקמפוס: יום אחד בכיתה, ויומיים רצופים בתל אביב

2 ש"ס / 2 נ"ז / ק' / 60

ב' 54502 ד"ר גיורא גודמן

קורסים רגיונאליים:

גולן וחרמון – קורס רגיונאלי

הכרת אזור גיאוגרפי מוגדר - הגולן והחרמון - על כל מרכיביו מן המסד הגיאוגרפי-פיסי ועד תולדותיו בעת החדשה. במהלך לימוד תולדות האדם באזור יושם דגש על הקשרים בין נתוניו הפיסיים של האזור ובין תופעות ההתיישבות והממצא הארכיאולוגי.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש' 55100 פרופ' חיים בן דוד ד' 30: 11:00-10:00

עבר הירדן – קורס רגיונאלי

הכרת אזור גיאוגרפי מוגדר – עבר הירדן - על כל מרכיביו מן המסד הגיאוגרפי-פיסי ועד תולדות העת החדשה. במהלך לימוד תולדות האדם באזור יושם דגש על הקשרים בין נתוניו הפיסיים של האזור ובין תופעות ההתיישבות והממצא הארכיאולוגי.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש' 55103 פרופ' חיים בן דוד ג' 30: 11:00-10:00

ירושלים – קורס רגיונאלי

הקורס יעסוק בירושלים כיחידה גיאוגרפית ממוקדת, בעלת מאפיינים פיזיים, חברתיים ותכנוניים הייחודיים לה, והנובעים מחד מהתנאים הגיאוגרפיים והפיזיים שבמסגרתם היא מצויה, ומאידך ממעמדה הייחודי והמקודש בעיני תרבויות דתיות ולאומיות שונות לאורך הדורות. זאת, מאז תקופת המקרא ועד למאה השנים האחרונות. במסגרת הקורס יסקרו השינויים החוזרים ונשנים בשטחה של העיר ובאופייה הפיזי, כמו גם בהרכבה הדמוגרפי, וביחסים הפנימיים שנוצרו בין הקהילות השונות שהתגוררו ופעלו בה לאורך השנים. כן ימוקד המבט במספר סוגיות-רוחב הרלוונטיות לתקופות ולתרבויות השונות: מקומה ודמותה של ירושלים באמנות; מעמדה כעיר מקודשת בעלת מאפיינים ייחודיים לכל אחת משלושת הדתות הגדולות; האופן שבו תוארה בספרות וביצירה הכרטוגרפית; קשריה המשתנים עם סביבתה הארץ-ישראלית; ומעמדה הייחודי כעיר בירה, הן בעת העתיקה והן בעת החדשה.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ש' / 60

ש' 55106 ד"ר ראובן גפני ג' 30: 13:00-12:00

שנה ג' – סמינריונים

חטיבת התמחות – ארץ ישראל בעת העתיקה

סוגיות נבחרות בחקר נופי התרבות של ארץ ישראל בעת העתיקה – היבטים

טקסטואליים וחומריים

מטרת הסמינריון היא לרתום את הידע והכלים שקבלו הסטודנטים במהלך לימודיהם, לעבודת מחקר עצמית בנושאים שונים הקשורים בנופי התרבות של הארץ בעת העתיקה (משלהי ימי ממלכת יהודה ועד לכיבוש המוסלמי), על ההיבטים הטקסטואליים והחומריים שלהם. מעבר להנחיה מתודולוגית מעמיקה להדגשת הכלים ההיסטוריים העומדים לרשות החוקר ולכתיבת מדעית, יוצגו במהלך הקורס מספר סוגיות נבחרות לדיון, שמתוכם ומתוך רשימת נושאים מוצעת יבחרו הסטודנטים את הנושא בו יעמיקו חקר ובו יגישו את עבודת המחקר שלהם.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ס' / 65

א' 52903 ד"ר יעקב אשכנזי ג' 16:00-17:30

ב' 52903 ד"ר מוטי אביעם ג' 16:00-17:30

חטיבת התמחות – אדם ונוף: טבעה ונופיה של ארץ ישראל

סוגיות נבחרות נוף וסביבה בארץ ישראל

מטרת הסמינריון היא הבנת הקשר שבין התשתית הפיזית - קרקע, מים, סלע, אקלים – לבין הפעילות האנושית - עיור, תעשייה, חקלאות ותיירות; הבעיות הסביבתיות הקשורות בזיהום הקרקע ומים, איכות האויר וניהול שטחים פתוחים. עבודת הסמינריון הנה מיני מחקר עצמאי, שבו התלמידים נדרשים לארגן מערך מחקר, לאסוף נתונים, לעבד אותם ולהביאם לכדי סיכום ומסקנות. בסוף המחקר יידרשו התלמידים לכתוב עבודה מסכמת בנושא בו בחרו, ולהציג את עבודתם בפני שאר תלמידי הקורס. הקורס יקנה כלים לביצוע וכתיבת עבודת המחקר, ובמהלכו יתקיים דיון בפרקים הנכללים בעבודה ובסדר הלוגי בו הם מובאים.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ס' / 65

ש' 53900 ד"ר עודד כהן ג' 08:00-09:30

חטיבת התמחות – ארץ ישראל בעת החדשה

דגמי התיישבות עירונית וחקלאית בארץ ישראל בעת החדשה

בחציו הראשון של הקורס נעקוב אחר התפתחותם של מגוון דגמי ההתיישבות – העירוניים והכפריים - בארץ ישראל בעת החדשה, למן המחצית הראשונה של המאה הי"ט ועד לעשורים האחרונים של המאה הכ'. זאת, הן באמצעות התמקדות בהתיישבות היהודית הארץ-ישראלית ובדגמים החדשים שיצרה לאורך השנים, והן תוך תיחוסות מקבילה לדגמים מסורתיים ומשתנים, המאפיינים את החברה הלא יהודית, ואת השינויים שהתחוללו בהם לאורך השנים. בין הדגמים היישוביים שבהם יעסוק הקורס: החיים היהודיים בערי הקודש הוותיקות; יהודים וערבים בערים מעורבות; המושבה החקלאית; הקיבוץ, המושב והמושב השיתופי; הכפר הערבי וההתיישבות הבדווית; הקיבוץ הדתי והיישוב הקהילתי; המעברות, ערי הפיתוח והערים החדשות, הקיבוץ העירוני והגרעין המשימתי ועוד.

בחלקו השני של הקורס יכתבו הסטודנטים עבודת חקר בהיקף סמינריון, שיוקדש לסוגייה יישובית על פי בחירתם, הנוגעת לתכנים שבהם עסקנו בסמסטר הראשון.

4 ש"ס / 4 נ"ז / ס' / 65

ש' 54905 ד"ר ראובן גפני ג' 14:00-15:30